

Milý příteli,

napsal jsi mi o diskusích se svými přáteli o povaze tzv. lidských práv; některé názory, o nichž se zmiňuješ, jsou docela zajímavé. Právě nedávno me jeden můj přítel právník upozornil na diskusi příspěvek, přednesený na vědecké konferenci, společně pořádané v Domě sov. vědy a kult. v Praze ve dnech 17. a 18. ledna t.r. vědeckým kolegiem ČSAV, Jednotou právníků a Únem sov. vědy a kultury. Jeho autorka, doc. Milena Šrnková, v něm vyslovila řadu tezí, z nichž některé se přímo přimykají k tématům Vašich rozhovorů. A protože Tvůj referát je příliš stručný a dost povrchný, vyjdu ve svých poznámkách raději z referátu doc. Šrnkové, jak vyšel v letošním dvojčísle 5-6 časopisu "Právník" (str. 490-495). Předem připomínám, že v oblasti teorie práva se vůbec nepovažuji za kompetentního; ale otázka, o níž jde, náleží spíše do oboru filosofie práva. Ve filosofii je však taková specializace, jakou známe z odborných věd, nepřipustná, neboť filosofie přestává být filosofií, jakmile strácí svůj vztah k celku. Proto má filosof práva i povinnost se vymezovat ke každé otázce a ke každému tématu, pokud mají váhu v širších, obecnějších souvislostech. Otázka lidských práv takovou obecnou důležitostí pro pojetí člověka a společnosti nimo veškerou pochybnost má. A proto tu zůstává kompetence filosofa kompetencí primární; jako je fyzik nekompetentní anebo leda druheřadě kompetentní v otázce povahy hmoty, energie atd., je odborný právník nekompetentní nebo leda druheřadě kompetentní v otázce povahy práva vůbec a tzv. lidských práv zvlášť. Jakmile fyzik anebo právník vyslovují svůj názor ve zmíněné problematice, opouštějí de facto svou odbornost a vstupují do filosofické arény; proto se v takových případech musíme spíše omlít postarat o svou filosofickou kompetenci.

Doc. M. Šrnková vychází z neobyčejně pochybného předpokladu, že totiž sama podstata lidských práv v socialistické společnosti je odlišná od podstaty lidských práv ve společnosti kapitalistické. Kdyby tomu tak opravdu bylo, nebyly by žádné mezinárodní konvence o lidských právech a o občanských právech vůbec možné. Sama skutečnost, že pod oba mezinárodní pakty se podepsaly a že je ratifikovaly jak země socialistické, tak země kapitalistické, je dokladem toho, že v povaze lidských práv je něco společného všem společnostem a že tohle "něco" je tak důležité, že rozdílů jsou proti tomu něčím druhotným, co při nejmenším není na překážku našim mezinárodním dohodám. Proto tvrzení, že lidská práva ve společnosti socialistické se přímo svou podstatou liší od lidských práv ve společnosti kapitalistické, je demagogické; podobně demagogické je např. tvrzení, že socialistická demokracie je svou podstatou odlišná od demokracie buržoazní. Ale přesto je tu valice důležitý rozdíl.

Demokratické státní zřízení a demokratické politické struktura jsou společenským a tedy lidským produktem; co je a co není demokracie, je otázka terminologické dohody, konvence, i kdyby byla nejpromyšlenější a nejprůsvětlivější zdůvodněná. Proto je možné, že ten, kdo do sporu o to, co to je demokracie, vstupuje materiální (např. třídní) zájmy, a dohodě prosa té nedojde a nemůže dojít. Buržoazní teoretik demokracie bude kupř. trvat na tom, že integrální, od samotné podstaty demokracie neoddelitelnou její složkou je svoboda podnikání a svoboda vlastního výrobních prostředků v iní individuálních, soukromých rukou; takový teoretik potom neuzná socialistickou